

УДК 336.7

DOI: <https://doi.org/10.32782/2786-8141/2023-1-4>**Квасницька Р.С.**

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Хмельницького національного університету
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0443-9390>

Raisa Kvasnytska

Khmelnitskyi National University

СУЧАСНІ РЕАЛІЇ СПІВПРАЦІ БЮРО КРЕДИТНИХ ІСТОРІЙ ТА БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ

MODERN REALITIES OF COOPERATION BETWEEN CREDIT HISTORY BUREAUS AND BANKING INSTITUTIONS

Анотація. У статті розкрито сутність, роль та важливість співпраці бюро кредитних історій з банківськими установами в процесі надання ними кредитів як фізичним особам, так і господарським суб'єктам. Проаналізовано діяльність вітчизняних бюро кредитних історій на фінансовому ринку України за динамікою кількості сформованих ними кредитних історій, кількістю запитів до них та кількістю їх партнерів. Визначено, що для отримання банками достовірної, повної і прозорої інформації про позичальника, бюро кредитних історій здійснюють напрями діяльності, які є досить варіативними як в окремих бюро, так і в цій складовій інфраструктури функціонуючого фінансового ринку загалом. В наслідок цього, систематизовано напрями діяльності бюро кредитних історій за продуктами та послугами, що надаються ними для позичальників банків (інших фінансових установ) та для партнерів самих бюро.

Ключові слова: позичальник, кредитування, кредитна історія, бюро кредитних історій, партнери бюро кредитних історій.

Abstract. The purpose of this research article is to summarize the theoretical foundations of credit history bureaus in the credit market of Ukraine and to identify the areas for expanding their functionality in cooperation with banking institutions. Based on the study, the author substantiates the main purpose of credit history bureaus, which is to accumulate information about borrowers and provide it to interested parties under the conditions established by the current legislation in order to reduce credit risks. The article defines who are the users of credit bureaus and the subjects of credit histories. The article analyzes the activities of domestic credit bureaus in the financial market of Ukraine in terms of the dynamics of the number of credit histories generated by them, the number of requests to them and the number of their partners as of 01.01.2019-01.12.2022. It is determined that as of 01.01.2023, seven bureaus are registered in Ukraine, and four of them have a significant database: Ukrainian Bureau of Credit Histories; International Bureau of Credit Histories; First All-Ukrainian Bureau of Credit Histories; and Credit Bureau "Ukrainian Credit Bureau". It is substantiated that in order for banks to obtain reliable, complete and transparent information about a borrower, credit history bureaus carry out activities which are quite variable both in individual bureaus and in this component of the infrastructure of the functioning credit market as a whole. As a result, the activities of credit bureaus are systematized by the products and services they provide to borrowers of banks (other financial institutions) and to partners of the bureaus themselves. Thus, in the first area of activity of credit bureaus, namely providing information to borrowers, credit bureaus enable each person to check the information on the availability of his or her credit history in the bureau's database and to control the accuracy of the information contained therein. At the same time, credit history bureaus take care of financial security of citizens and ensure the convenience of using their information services for their users and partners. In the second area of activity, credit bureaus provide services and products to their partners (banks, financial companies, credit unions, etc.), which, accordingly, are functional tools for effective credit risk management in the lending activities of their partners.

Keywords: borrower, lending, credit history, credit history bureau, credit history bureau partners.

Постановка проблеми. Важливу роль у забезпеченні відтворювальних процесів в економіці, соціально-економічного розвитку й економічного зростання держави, як джерело фінансових ресурсів відіграє кредитування. Управління ризиками в процесі здійснення кредитної діяльності та прийняття рішень щодо надання кредитів набуває більшої ефективності при об'єднанні та обміні інформації про позичальників. Саме це і є основою функціонування бюро кредитних історій, які сьогодні є невід'ємною частиною інфраструктури фінансового ринку. Бюро кредитних історій як установи, виключною діяльністю яких є збирання, зберігання, обробка і використання інформації, що складає кредитну історію, дозволяють налагодити кредитні відносини на сучасному рівні саме завдяки

наданню продуктів кредитної звітності, результатом аналізу яких є визначення рівня довіри кредитора до позичальника. При цьому, сучасні реалії співпраці бюро кредитних історій банківськими установами висувають нові вимоги до її варіативності та оптимізації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасна економічна думка представлена теоретичними і практичними дослідженнями, присвяченими функціонуванню бюро кредитних історій та системам обміну кредитною звітністю, значний внесок в які зробили такі зарубіжні дослідники, як: М. Міллер, Д. Рудмен, М. Статен, Т. Джапелі та інші. Не залишаються осторонь і вітчизняні вчені, такі як: А. Камінський, М. Колісник, Д. Котляр, О. Олійник, О. Примостка та інші, наукові праці яких присвячено дослідженню суті

та функцій бюро кредитних історій, інституціональних аспектів ролі кредитної звітності, формам організації обігу кредитних звітів тощо.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Сьогодні бюро кредитних історій є важливою складовою інфраструктури функціонуючого фінансового ринку, в т.ч. такого його сегменту, як кредитний ринок. Адже, на основі інформації бюро кредитних історій, кредитори отримують можливість здійснювати оцінку ступеня ризику в процесі здійснення ними кредитування. Тому, сьогодні вкрай актуалізуються вирішення питань, які стосуються розвитку функціонування бюро кредитних історій та оптимізації партнерської роботи банків з цими бюро.

Постановка завдання. Узагальнення теоретичних засад діяльності бюро кредитних історій на фінансовому ринку України та виокремлення напрямів розширення їх функціоналу щодо співпраці з банківськими установами.

Виклад основного матеріалу дослідження. Бюро кредитних історій, відповідно до Закону України «Про організацію формування та обігу кредитних історій», – це юридична особа, виключною діяльністю якої є збір, зберігання, використання інформації, яка складає кредитну історію [1]. Діяльністю бюро кредитних історій є збирання, оброблення, зберігання, захист, використання інформації, яка складає кредитну історію, що є сукупністю ідентифікаційної інформації про юридичну або фізичну особу, про виконання цією особою зобов'язань за кредитними правочинами. Джерелами формування кредитних історій є: відомості, що надаються користувачем до бюро кредитних історій за письмовою згодою суб'єкта кредитної історії; відомості державних реєстрів, інформація з інших баз даних публічного користування, відкритих для загального користування джерел за винятком відомостей (інформації), що становлять державну таємницю. Суб'єктом кредитної історії є будь-яка юридична або фізична особа, яка звернулася до користувача бюро кредитних історій (юридичної або фізичної особи – суб'єкта господарської діяльності, яка укладає кредитні правочини та відповідно до договору надає і має право отримувати інформацію, що складає кредитну історію) з метою укладення кредитного правочину або вже уклала кредитний правочин та щодо якої формується кредитна історія [1]. Таким чином, основне призначення бюро кредитних історій полягає в акумулюванні інформації про позичальників і наданні її зацікавленим особам на встановлених чинним законодавством умовах із метою зменшення кредитних ризиків. Користувачем бюро може бути юридична або фізична особа – суб'єкт господарської діяльності, яка укладає кредитні правочини та відповідно до договору із бюро надає і має право отримувати інформацію, що становить кредитну історію. Користувачами бюро кредитних історій можуть бути банки, небанківські фінансові установи, такі як кредитні спілки, та інші суб'єкти господарської діяльності, які надають послуги з відтермінування платежу або надають майно у кредит. Бюро кредитних історій збирають інформацію двох типів:

- позитивну або т.зв. «білу» інформацію, яка включає широкі дані про фінансовий стан та історію особи (відкриті рахунки, їх баланс, кредитний ліміт, усі видані кредити, стан погашення тощо);

- негативну (або т.зв. «чорну») інформацію, яка обмежується історією попередніх дефолтів (відмов від сплати), порушень графіку платежів, банкрутств, списання боргів тощо. Як правило, існують обмеження щодо строку зберігання негативної інформації про особу в її кредитній історії. Це пов'язано з тим, що в іншому разі в позичальника зникає зацікавленість у покращенні своєї кредитної історії, нівелюється дисциплінуюча функція зберігання кредитної історії [2].

Зауважимо, що принципи формування та доступу до інформації, яка складає кредитну історію, визначено законодавчо. Так, такими принципами є: забезпечення конституційних прав і свобод суб'єктів кредитних історій; адекватність обсягів інформації цілям, для яких вони збираються; значимість, всебічність, об'єктивність, повнота і достовірність інформації; регулярність та безперервність надходження інформації; цільове використання інформації; строківості зберігання інформації; конфіденційність інформації та її захист; збір і надання інформації, що складає кредитну історію, виключно за згодою суб'єкта цієї кредитної історії; незалежність бюро [1].

Бюро кредитних історій розпочинають свою діяльність з моменту отримання ліцензії, яку надає НБУ відповідно до Ліцензійних умов на підставі заяви бюро і документів за умови відповідності бюро кредитних історій організаційним, технологічним та кваліфікаційним вимогам.

На початок 2023 р. в Україні здійснюють профільну діяльність такі бюро кредитних історій:

- ПрАТ «ПЕРШЕ ВСЕУКРАЇНСЬКЕ БЮРО КРЕДИТНИХ ІСТОРІЙ»;
- ПрАТ «МІЖНАРОДНЕ БЮРО КРЕДИТНИХ ІСТОРІЙ»;
- ТЗОВ «УКРАЇНСЬКЕ БЮРО КРЕДИТНИХ ІСТОРІЙ»;
- ТЗОВ «УНІВЕРСАЛЬНЕ БЮРО КРЕДИТНИХ ІСТОРІЙ» (в стані припинення);
- ТЗОВ «НЕЗАЛЕЖНЕ БЮРО КРЕДИТНИХ ІСТОРІЙ»;
- ТЗОВ «БЮРО КРЕДИТНИХ ІСТОРІЙ «УКРАЇНСЬКЕ КРЕДИТНЕ БЮРО»;
- ТЗОВ «РОЗДРІБНЕ БЮРО КРЕДИТНИХ ІСТОРІЙ».

Однак, варто зазначити, що хоча в Єдиному реєстрі бюро кредитних історій, станом на 01.01.2023 р. зареєстровано сім бюро, значною базою даних володіють чотири бюро: Українське бюро кредитних історій; Міжнародне бюро кредитних історій; Перше Всеукраїнське бюро кредитних історій; Бюро кредитних історій «Українське кредитне бюро». Більшість вітчизняних банків користуються послугами двох або трьох бюро кредитних історій.

Варто зауважити, що в Україні єдиної бази кредитних історій, з якою банкам було б зручно працювати, не існує. Пояснюється це тим, що всі функціонуючі в нашій державі бюро кредитних історій володіють певним сегментом інформації, яку і можуть надавати своїм партнерам, в т.ч. й банкам. При цьому, особливістю діяльності кредитних бюро в Україні є те, що на 97% бази даних вони формують за рахунок надходження інформації із банків. Коефіцієнт ефективності пошуку становить близько 61% у кожного з трьох найбільших приватних кредитних бюро [3, с. 279–280].

За суміщення їх роботи рівень ефективності підвищується до 85%, і якщо три бюро працюють одночасно, це дає практично повне покриття ринку. При цьому, кожне кредитне бюро має власні тарифи, що відрізняються в залежності від типу та кількості звітів. Так, на 01.01.2023 р. за кількістю партнерів лідером серед бюро кредитних історій в Україні є Українське бюро кредитних історій – бюро налічує 3606 партнерів [4]. Друге місце займає Перше Всеукраїнське бюро кредитних історій, партнерами якого є 67 банків, 247 фінансових компаній, 101 кредитна спілка та 43 інших компаній [5]. Крім того, Українське бюро кредитних історій є також лідером за запитами до бюро – 603,8 млн [4] (табл. 1).

Всі діючі бюро кредитних історій мають свої переваги, які полягають у: технологічності сервісу; повноті інформації; наборі учасників самого бюро кредитних історій тощо. За всіма параметрами діяльності бюро кредитних історій виділити лідера вкрай важко. Крім цього, цінність інформаційної бази бюро кредитних історій визначається не тільки кількісним наповненням, а й якісним.

Так, до прикладу, є випадки, коли позичальник взяв кредити у двох банках, а при цьому, платить одному банку, а іншому – не платить. Тому, цей позичальник буде гарним клієнтом для банку, якому він сплачує все по кредиту, а для банку, якому він заборгував, він буде стресовим клієнтом. В такій ситуації інформація для цих різних банків буде різною щодо її сприйняття. Отже, кожне бюро кредитних історій має серед партнерів банківські установи, які можуть робити запити та отримувати інформацію про їх позичальників, а також надавати у відповідь дані про позичальників в ці бюро. Якщо ж банку в списку партнерів немає, то він, відповідно, не може дізнатися інформацію про позичальника, яка доступна в бюро. Вочевидь є зрозумілою партнерська співпраця банків з різними бюро кредитних історій. Адже, отримання кредиту в будь-

якому банку за поганої кредитної історії стає практично неможливим, так як відомості про позичальника та його кредитну історію (репутацію) стають відомі всім партнерам бюро. Так, до прикладу, АБ «УКРГАЗ-БАНК» є партнером трьох бюро кредитних історій, а саме: ПрАТ «ПЕРШЕ ВСЕУКРАЇНСЬКЕ БЮРО КРЕДИТНИХ ІСТОРІЙ», ПрАТ «МІЖНАРОДНЕ БЮРО КРЕДИТНИХ ІСТОРІЙ» та ТЗОВ «УКРАЇНСЬКЕ БЮРО КРЕДИТНИХ ІСТОРІЙ» [8].

Звичайно банківську діяльність не можливо уявити без ризику, оскільки ризик є складовою частиною функціонування банківських установ. Зважаючи на те, що кредити є найбільш прибутковими та найбільш масштабними банківськими активами (питома вага кредитів, наданих банками України у загальній величині їх активів становила на початок 2019 р. – 82,29%; 2020 р. – 69,20%; 2021 р. – 52,70%; 2022 р. – 51,89%; на 01.12.2023 р. – 47,92% (розраховано за даними джерела [9]), то логічно припустити, що найвагоміше значення в системі банківських ризиків належить саме кредитному ризику. Аналіз тенденцій кредитування в Україні (табл. 2) свідчить про те, що за 2019–2021 роки обсяг кредитного портфеля банків України щороку зменшувався (у 2020 р. на 85430 млн грн (на 7,64%), у 2021 р. на 72833 млн грн (на 7,05%)).

На момент звертання до банку за позицією клієнт уже може мати кредити в інших банках, і невідомо, як він виконує свої боргові зобов'язання за цими кредитами. Тому, для отримання банками достовірної, повної і прозорої інформації про позичальника, бюро кредитних історій здійснюють напрями діяльності, які є досить варіативними як в окремих бюро, так і в цій складовій інфраструктури функціонуючого кредитного ринку загалом. Першочергово ці напрями поділяються на: продукти та послуги, що надаються позичальникам; продукти та послуги, що надаються партнерам бюро кредитних історій.

Таблиця 1 – Основні показники діяльності бюро кредитних історій України

Назва бюро кредитних історій	Кількість кредитних історій	Кількість партнерів	Кількість запитів
Перше Всеукраїнське бюро кредитних історій	64, 2 млн	458	242,6 млн
Українське бюро кредитних історій	26,5 млн	3 606	603,8 млн
Міжнародне бюро кредитних історій	20,0 млн	55	Більше 300 млн

Джерело: складено за даними [4; 5; 6; 7]

Таблиця 2 – Динаміка обсягів кредитного портфеля банків України за 2019–2022 роки (млн грн)

Дата	Обсяг кредитного портфеля банків	Обсяг наданих кредитів	
		Суб'єктам господарювання	Фізичним особам
01.01.2019 р.	1118860	919071	196859
01.01.2020 р.	1033430	821936	206737
Абсолютне відхилення	-85430	-97135	9878
Темп приросту, %	-7,64	-10,57	5,02
01.01.2021 р.	960597	749335	199561
Абсолютне відхилення	-72833	-72601	-7176
Темп приросту, %	-7,05	-8,83	-3,47
01.01.2022 р.	1065347	795513	242633
Абсолютне відхилення	+104750	+46178	+43072
Темп приросту, %	+10,90	+6,16	+21,58
01.12.2022 р.	1075343	847259	214252
Абсолютне відхилення	+9996	+51746	-28381
Темп приросту, %	+0,94	+6,50	-11,70

Джерело: складено за даними [9]

Так, за першим напрямом діяльності бюро кредитних історій щодо надання інформації позичальникам, бюро кредитних історій надають можливість кожній особі перевіряти інформацію щодо наявності в базі даних бюро її кредитної історії та контролювати достовірність інформації, що міститься в ній. При цьому бюро кредитних історій дбають про фінансову безпеку громадян та забезпечує зручність користування своїми інформаційними сервісами. Позичальникам від бюро кредитних історій надаються такі продукти та послуги (рис. 1).

До таких послуг, за інформацією, яка наведена на офіційних сайтах бюро кредитних історій [4; 5; 6], відносяться:

а) контроль кредитної історії. Згідно чинного Законодавства України, банки при розгляді заявки на отримання кредиту беруть у потенційного позичальника згоду на доступ до його кредитної історії. У разі надання кредиту банки та інші фінансові установи створюють чи доповнюють кредитну історію та передають її до бюро кредитних історій. Фінансові установи, таким чином, мають можливість обмінюватись за допомогою бюро кредитних історій інформацією щодо позичальників:

1) способи отримання кредитної історії фізичною особою:

- отримання кредитної історії онлайн;
- отримання кредитної історії в офісі бюро кредитних історій;
- отримання кредитної історії поштою;
- отримання кредитної історії через партнера бюро;

2) способи отримання кредитної історії юридичною особою:

- отримання кредитної історії в офісі бюро кредитних історій;
- отримання кредитної історії поштою;

б) кредитний рейтинг – числова оцінка, яка будується на підставі вашої кредитної історії. Він оцінює поточний стан кредитної історії і говорить про ймовірності отримання нового кредиту в майбутньому. Модель розрахунку кредитного рейтингу побудовано на базі даних кредитних історій, що є в конкретному бюро кредитних історій;

в SMS-контроль – послуга оперативного SMS-інформування про будь-які події в кредитній історії;

г) СтатусКонтроль передбачає:

1) безлімітний доступ до кредитної історії та кредитного рейтингу;

2) оперативні повідомлення про зміни в кредитній історії;

3) захист від шахрайства;

4) захист від перевірок кредитної історії без вашої згоди!

д) заявка на кредит – підбір найкращі пропозиції партнерів бюро кредитних історій індивідуально для кожного клієнта, враховуючи стан кредитної історії та вимоги кредиторів;

е) фото рейтинг – перевірка схожості на благонадійного позичальника через аналіз мільйонів фотографій позичальників за допомогою технології розпізнавання осіб;

є) реєстрація загубленого паспорта з метою попередження видачі шахрайського кредиту на ім'я, яке вказане в загубленому паспорті;

ж) мобільний додаток.

Бюро кредитних історій надають послуги і продукти своїм партнерам, які є повнофункціональним інструментарієм для кредитного ризик-менеджменту. Так, за інформацією, яка наведена на офіційних сайтах бюро кредитних історій [4; 5; 6] до таких послуг та продуктів відносяться (рис. 2):

1) кредитні звіти – сукупність інформації про суб'єкта кредитної історії, яка є повним або частковим відображенням його кредитної історії, що надають фінансовим установам такі основні можливості: побачити дані, які раніше були надані клієнтом в інші фінансові установи; звірити достовірність даних, що подаються клієнтом в фінансову установу; зробити оцінку кредитної історії; прорахувати фінансове навантаження клієнта; відстежити його платіжну поведінку; побачити його зобов'язання як поручителя, гаранта або спів-позичальника; використовувати інформацію кредитного бюро при оцінці ризиків, визначення лімітів кредитування; оцінити інформацію по забезпеченню кожного кредиту; побачити інформацію щодо кіль-

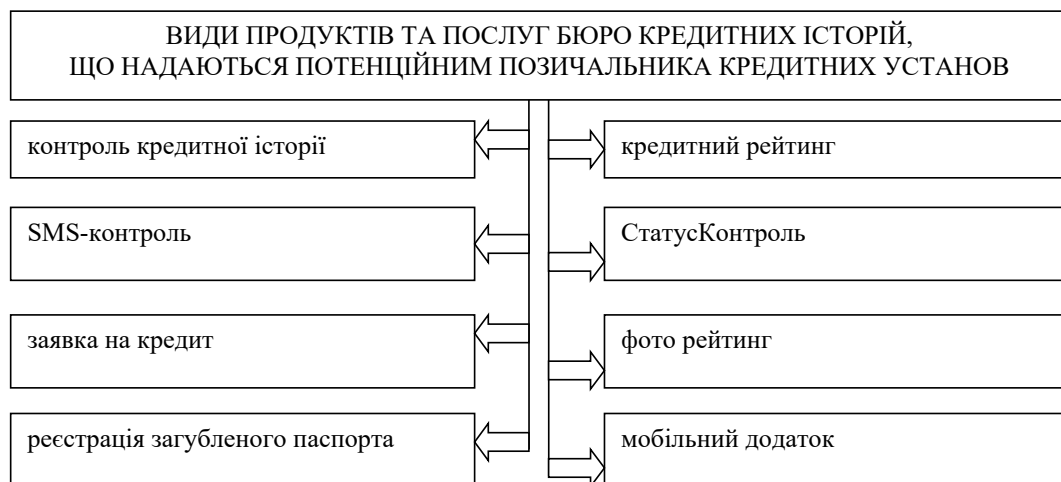

Рисунок 1 – Види продуктів та послуг бюро кредитних історій, що надаються потенційним позичальникам кредитних установ

Джерело: складено авторами за [4; 5; 6]

Рисунок 2 – Види продуктів та послуг бюро кредитних історій, що надаються їх партнерам

Джерело: складено авторами за [4; 5; 6]

кості запитів у базу даних бюро кредитних історій по суб'єкту; отримати інформацію з офіційних реєстрів та баз даних. Надаються такі види кредитних звітів:

- звіт запитів – це звіт по позичальнику, який включає історію запитів, створену користувачами бюро. У такому звіті вони отримують інформацію про дати запитів і типи користувачів бюро, що здійснили запит;

- індивідуальний звіт – це кредитний звіт, який містить максимум необхідної інформації для ідентифікації позичальника (ПІБ, серія та номер паспорту, орган і дата видачі паспорту, ідентифікаційний податковий номер, адреси – фактичні та реєстрації, контактні дані, інформацію про місце роботи). Звіт створений для компаній, що активно йдуть у споживче кредитування;

- негативний звіт містить тільки негативну інформацію про клієнта. Даний звіт надається тим учасникам бюро, які не надають позитивної інформації для обміну. Кожний звіт зберігає історичну інформацію про зміну адреси реєстрації або фактичної адреси, про зміну прізвища або імені позичальника;

- класичний звіт містить інформацію з індивідуального звіту, а також загальну негативну інформацію про прострочення, і загальну інформацію про фінансове навантаження клієнта (кількість платежів, що залишилися, і їх суми);

- спеціальний звіт, що містить інформацію, яка складає кредитну історію, замовлену партнером індивідуально;

- універсальний звіт містить, крім вище перерахованої в класичному звіті інформації, дані про кількість наявних діючих договорів, завершених договорів, детальну інформацію про кожний кредитний договір – дата підписання, запланована дата закін-

чення, ціль фінансування, розмір періодичного платежу, загальна сума договору, сума, яка залишилася до сплати. Також, якщо за кредитним договором були прострочення, то відзначаються кількість і сума прострочення, як по тілу кредиту, так і по відсотках. У звіті міститься інформація про наявність співпозичальника по цьому кредитному договору та календар платежів на 24 місяці по кредитах позичальника з бази даних бюро;

2) верифікація позичальника – це перевірка точності і актуальності даних, наданих позичальником для отримання кредиту. Бюро кредитних історій надають такі види верифікацій позичальника:

- перехресна перевірка телефонів по базі даних бюро – унікальний інструмент протидії шахрайству. Дозволяє визначити приналежність номерів, поданих позичальником, підтвердити актуальність зазначених телефонних номерів, а також уникнути випадків з телефонним шахрайством;

- верифікація даних апікаційної заявки – унікальний інструмент для перевірки автентичності та актуальності даних, зазначених у апікаційній заявці позичальника;

- перевірка паспортів по базі даних МВС – це миттєва on-line перевірка паспорта по реєстру МВС загублених та втрачених паспортів громадян України.

- робота з сервісом «СОКІЛ», яка надає можливість партнеру бюро в режимі on-line виявляти, попереджати та мінімізувати ризики шахрайства на етапі прийняття рішення в процесі кредитування. Зазначена система має налаштовані правила та алгоритми для виявлення підозрілих заявок, які в режимі реального часу, перевіряються, зрівнюються та аналізуються з

усіма заявками, які знаходяться в базі даних сервісу «СОКІЛ», бюро, та інших джерелах інформації на момент прийняття рішення. Система протидії шахрайству «СОКІЛ» успішно пройшла тестування та впровадження і на сьогоднішній день повноцінно використовується партнерами бюро. Ефективність роботи сервісу надає можливість банкам виявити та попередити до 50% від усіх шахрайських атак, а отже мінімізувати фінансові втрати від шахрайських дій.

3) скорингова оцінка позичальника – це інструмент, що дозволяє в інтегральному чисельному вигляді висловити можливість (і бажання) позичальника виплатити кредит в встановлені терміни в повному обсязі. Видами скорингу, що надаються бюро кредитних історій є:

- скоринг кредитної історії – як показує практика, найбільш ефективний, через великого обсягу використаної інформації;
- апікаційний скоринг – скоринг даних апікаційної заявки;
- інтегральний скоринг – розраховується з урахуванням всієї інформації про позичальника – і поведінкової, і апікаційної.

4) моніторинг позичальника – це регулярне інформування кредитора про зміну кредитної історії позичальника, його рівня кредитного ризику, або визначальних його чинників. Бюро кредитних історій пропонують такі послуги моніторингу позичальника:

- факторний моніторинг – відстеження зміни факторів, що формують кредитну історію позичальника і інформування кредитора про прояві таких факторів;
- скоринговий моніторинг – відстеження зміни скорингового бала позичальника, визначає його кредитний ризик і ймовірність банкрутства;

– робота з Міжбанківською системою обміну інформацією, яка надає можливість отримати інформацію щодо причетності клієнта банку до будь-яких інцидентів у інших банках, які завдали, або ж могли б завдати шкоду банку діями третіх осіб. Механізм функціонування даної системи відрізняється від механізму дії сервісу кредитних історій та не передбачає створення централізованої бази даних інцидентів та клієнтів, до них причетних. Інформація зберігається безпосередньо в банках і надається іншому банку виключно на його запит, в режимі реального часу. Реалізацію системи обміну інформацією здійснює Перше Всеукраїнське бюро кредитних історій, яке являється організатором і адміністратором обміну. Бюро надає банку, учаснику системи обміну спеціалізований програмний комплекс, до якого банк вносить інформацію про свої інциденти. При цьому, бюро не має доступу до інформації, якою обмінюються між собою банківські установи.

5) підтримка процедур стягнення, що передбачає взаємовигідне співробітництво бюро кредитних історій та їх партнерів на всіх етапах роботи з портфелями простроченої заборгованості використовуючи три базові послуги:

- контактні дані позичальника – інформація та запити по неконтактним боржникам, що мають прострочену заборгованість (зміна контактної інформації – особливо по кредитах на великі суми);
- пріоритезація колекторських зусиль – на етапі планування роботи з портфелем боргів формується

набір індикаторів, на основі яких обґрунтовується стратегія роботи з боржниками;

- розсилка інформаційних листів – на етапі стягнення боргів можливо інформування позичальника про наявність негативної історії. При цьому бюро ні в якій мірі не включається в кредитні відносини між позичальником і кредитором;

6) верифікація системи ризик-менеджменту – це набір послуг бюро кредитних історій для кредиторів, які дозволяють зробити комплексну перевірку ефективності системи ризик-менеджменту, оцінити якість системи прийняття кредитних рішень. Верифікація системи ризик-менеджменту представлена такими продуктами:

- скоринг вхідного потоку позичальників – для порівняння зі всеукраїнським потоком;
- ретро-скоринг – верифікація прийнятих кредитів по класам А, В, С, D, Е для аналізу правильності виданих кредитів;
- аналіз відхилення заяв – це верифікація правильності відмов при отриманні кредитів. Заснований на інформації про отриманні кредитів «відкинутими» позичальниками в інших кредитних установах і про рівні банкрутства серед них;

7) пакетні обробки – це обробка великої кількості кредитних історій позичальників (наприклад, отримання кредитних звітів, оцінка позичальника, інша інформація, яка складає кредитну історію). Вона дозволяє отримати інформацію по сформованому портфелю максимально швидко при мінімальних трудовитратах персоналу партнера бюро кредитних історій;

8) бенчмаркінг бюро кредитних історій – це універсальний продукт, який дозволяє оцінити динаміку ринку роздрібного кредитування в цілому, і одночасно порівняти параметри банку з середньоринковими показниками. Продукт структурно складається з двох компонент. Перший компонент містить більше 30 кількісних і скорингових індикаторів всього ринку, а другий – порівняльний аналіз параметрів кредитної діяльності окремого банку з середньоринковими показниками. Цей компонент розраховується виключно за домовленості з партнером з дотриманням повної конфіденційності. Унікальність і високу якість бенчмаркінгу обумовлюється насамперед тим, що бюро має можливість аналізувати ринок роздрібного кредитування в цілому, що дозволяє об'єктивно розрахувати середньоринкові показники;

9) маркетинговий аналіз – це аналіз вибору банку клієнтами (client choice analysis), ідентифікація кількості запитів по клієнту в період до 30 днів звернення за кредитом і в протягом 30 днів після.

Зазначений перелік продуктів та послуг, що надаються бюро кредитних історій як позичальникам, так і їх партнерам, постійно розширюється, а самі види послуг та продуктів удосконалюються під потреби споживачів інформації та відповідних даних.

Висновки. На основі проведеного дослідження можна зробити висновок про те, що зменшення кредитних ризиків уможливується на основі функціонування такого інституту фінансового ринку, як бюро кредитних історій, основним призначенням якого є акумулювання інформації про позичальників і надання її зацікавленим особам на встановлених чинним законодавством умовах. При цьому, кожне бюро

кредитних історій має серед партнерів банківські установи, які можуть робити запити та отримувати інформацію про їх позичальників, а також надавати у відповідь дані про позичальників в ці бюро. Станом на 01.01.2023 р. в Україні зареєстровано сім бюро, значною базою даних з них володіють чотири бюро: Українське бюро кредитних історій; Міжнародне бюро кредитних історій; Перше Всеукраїнське бюро кредитних історій; Бюро кредитних історій «Українське кредитне бюро». Для отримання банками достовірної, повної і прозорої інформації про позичальника, бюро кредитних історій здійснюють напрями діяльності, які є досить варіативними як в окремих бюро, так і в цій складовій інфраструктури функціонуючого кредитного ринку загалом. Так, напрями діяльності бюро кредитних історій поділяються на: продукти та

послуги, що надаються позичальникам та продукти та послуги, що надаються їх партнерам. За першим напрямом діяльності бюро кредитних історій надають можливість кожній особі перевіряти інформацію щодо наявності в базі даних бюро її кредитної історії та контролювати достовірність інформації, що міститься в ній. За другим напрямом діяльності бюро кредитних історій надають послуги і продукти, які є повно функціональним інструментарієм для кредитного ризик-менеджменту, своїм партнерам (банкам, фінансовим компаніям, кредитним спілкам та ін.), Отже, перспективами подальших досліджень щодо співпраці бюро кредитних історій та банків в Україні є пошук напрямів розширення спектру послуг для партнерів бюро на основі оптимізації співпраці між самими бюро кредитних історій.

Бібліографічний список:

1. Про організацію формування та обігу кредитних історій : Закон України від 23.06.2005 № 2704-IV. Дата оновлення: 01.01.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-15#Text> (дата звернення: 15.01.2023).
2. Котляр Д. Про організацію формування та обігу кредитних історій. URL: <https://bit.ly/3HjT5wv> (дата звернення: 15.01.2023).
3. Квасницька Р., Доценко І., Вітюк Л. Сучасні аспекти діяльності бюро кредитних історій в Україні. Management, finance, economics: modern problems and ways of their solutions: *collective monograph* / by Zhydovska N. International Science Group. – Boston : Primedia eLaunch, 2021. P. 279–285.
4. Українське бюро кредитних історій. Офіційний сайт. URL: <https://www.ubki.ua> (дата звернення: 12.01.2023).
5. Перше Всеукраїнське бюро кредитних історій. Офіційний сайт. URL: <http://main.pvbki.com/> (дата звернення: 12.01.2023).
6. Міжнародне бюро кредитних історій. Офіційний сайт. URL: <https://credithistory.com.ua> (дата звернення: 12.01.2023).
7. Бюро кредитних історій «Українське кредитне бюро». Офіційний сайт. URL: <https://creditua.com/> (дата звернення: 12.01.2023).
8. Акціонерний банк «УКРГАЗБАНК». Офіційний сайт. URL: <https://www.ukrgasbank.com/> (дата звернення: 12.01.2023).
9. Основні показники діяльності банків України. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist#1> (дата звернення: 15.01.2023).

References:

1. Pro orhanizatsiiu formuvannia ta obihu kredytnykh istorii : Zakon Ukrainy vid 23.06.2005 № 2704-IV [On organization of formation and circulation of credit histories: Law of Ukraine]. Date of update: 01.01.2021. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-15#Text> (accessed 15 January 2023).
2. Kotliar D. Pro orhanizatsiiu formuvannia ta obihu kredytnykh istorii. Available at: <https://bit.ly/3HjT5wv> (accessed 15 January 2023).
3. Kvasnytska, R., Dotsenko, I. and Vitiuk, L. (2021) Suchasni aspekty diialnosti biuro kredytnykh istorii v Ukraini [Modern aspects of activity of credit bureaus in Ukraine]. Management, finance, economics: modern problems and ways of their solutions: *collective monograph* / by Zhydovska N. International Science Group. Boston: Primedia eLaunch. P. 279–285.
4. Ukrainiske biuro kredytnykh istorii. Ofitsiyni sait [Ukrainian bureau of credit histories. Official site]. Available at: <https://www.ubki.ua> (accessed 12 January 2023).
5. Pershe Vseukrainske biuro kredytnykh istorii. Ofitsiyni sait [The first All-Ukrainian bureau of credit histories. Official site]. Available at: <http://main.pvbki.com/> (accessed 12 January 2023).
6. Mizhnarodne biuro kredytnykh istorii. Ofitsiyni sait [International bureau of credit histories. Official site]. Available at: <https://credithistory.com.ua> (accessed 12 January 2023).
7. Biuro kredytnykh istorii «Ukrainske kredytne biuro». Ofitsiyni sait [Bureau of credit histories «Ukrainian Credit Bureau». Official site]. Available at: <https://creditua.com/> (accessed 12 January 2023).
8. Aktsionernyi bank «UKRHAZBANK». Ofitsiyni sait [Joint-stock bank "UKRGAZBANK". Official website]. Available at: <https://www.ukrgasbank.com> (accessed 12 January 2023).
9. Osnovni pokaznyky diialnosti bankiv Ukrainy. Ofitsiyni sait Natsionalnoho banku Ukrainy [Main performance indicators of Ukrainian banks. Official website of the National Bank of Ukraine]. Available at: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist#1> (accessed 12 January 2023).

Стаття надійшла до редакції 19.02.2023